
Rickul/Nuckö Hembygdsförenings Medlemsblad

Nr 2 Juni 2002 Årgång 10

Invigningen av Aibolands museum. Fr.v. Göran Hoppe, drottning Silvia, kung Carl Gustaf,
fru Ingrid Rüütel och president Arnold Rüütel. Foto: Tõnis Padu

---

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Adress Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Brita Wiberg, Viktoriavägen 39,
125 34 ÄLV SJÖ

Postgiro 55 68 81 - 1

E-post hembygdsforeningen@home.se

Webbplats <http://hem.passagen.se/rnhem>

Ansvarig utgivare Göte Brunberg.

Redaktion Informationskommittén (Göte Brunberg, Inger Nemeth och Eva Heyman).

Tryckt av BG butiken, Stockholm.

Medlemsavgift Ordinarie medlem och stödmedlem 150:-, ungdomsmedlem (t.o.m. 25 år) 50:-.

Annonspriser 1/1 sida 1200:-, 1/2 sida 700:-,
1/4 sida 400:-, 1/8 sida 250:-.

Nästa manusstopp 2002-08-10.

Styrelse

Ordförande

Sven G Frejman (Pasklep), Landstormsvägen
18B, 762 51 Rimbo, tfn/fax 0175-713 65,
e-post sveng@home.se

Sekreterare

Brita Wiberg (Ölbäck), Viktoriavägen 39,
125 34 Älvsjö, tfn 08-99 32 26,
e-post b.wiberg@swipnet.se

Kassör

Gundel Stenberg (Ölbäck), Helsingörsgatan 18,
1tr, 164 44 Kista, tfn 08-752 60 22,
e-post gundel.stenberg@bredband.net

Övriga ordinarie ledamöter

Sture Koinberg (Roslep), Odelbergsvägen 74,
122 37 Enskede, tfn 08-659 69 81,
e-post sture.koinberg@koinberg.se

Bertil Nyman (Gutanäs), Blockvägen 5,
175 40 Järfälla, tfn/fax 08-580 370 49.

Anders Peedu (Enby), Krassevägen 3,
169 33 Solna, tfn 08-27 03 06,
e-post anders.peedu@telia.com

Anne Schönberg (Spithamn), Inteckningsv. 50,
129 31 Hägersten, tfn 08-744 24 54,
e-post anne.schonberg@jm.se

Föreningens ändamål

(citat ur stadgarna paragraf 2)

"Föreningen skall värna om och levandegöra det estlandssvenska kulturarvet från Estland och Sverige, både i bevarandet av historien, nuet och utvecklingen framåt, genom att

- främja kulturella, konstnärliga, musikaliska och litterära intressen såväl i Estland som i Sverige.
- vara kontaktorgan för Rickul/Nucköborna i Sverige, samt informationsorgan i Sverige och Estland.
- i möjligaste mån försöka behålla och vårda den gamla hantverkstraditionen och bebyggelsen i vår egen svenskort.
- vara behjälplig vid reseevenemang till vår hembygd.
- bibringa våra yngsta och ungdomar de traditioner vi själva mottagit och bevarat, samt idka annan härmed förenlig verksamhet."

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Den nya styrelsen	3
Årsmötet	4
Roslep stugby	5
Invigning av Aibolands museum	6
Om du blir sjuk i Estland	7
Markskatten för år 2002	7
Vad händer i Skogsföreningen	8
Notiser från Nuckö kommun	8
Nuckö kommuns översiktsplan	9
En emigrantberättelse	11
"Amtmans" gravkammare	14
Information från SOV	15
Annonser	16

Ordföranden har ordet

Sven G Frejman

Jubileumsår blir Jubelår ... 2002 är ett jubileumsår, varför en jubileumsfest för föreningens medlemmar och inbjudna gäster anordnades efter årsmötet den 13 april. Det var glädjande att så många medlemmar, äldre som yngre, deltog i årsmötet och den efterföljande middagen med samvaro och underhållning. Tack snälla Birgit och ni övriga i Festkommittén för allt ert arbete i samband med årsmötet och middagen!

Under verksamhetsåret har Jan Persson och Heino Åkerblad avgått som styrelseledamöter. Likaså har Ingvar Schönberg valt att avgå efter 10 år som styrelseledamot och föreningens kassör. Han har under dessa 10 år alltid sett till att vår ekonomi varit i balans och jag vill tacka Ingvar för gott kamratskap och lycka till i framtiden. Som ny kassör och ordinarie ledamot tillträder Gundel Stenberg, som önskas lycka till i sin viktiga uppgift. Övriga nya ordinarie ledamöter är Sture Koinberg och Anne Schönberg och som suppleanter har invalts Tobias Peedu och Gunvor Strömbom, som alla hälsas välkomna.

Det gångna året har inneburit både framgångar och motgångar. Jag är glad att kunna säga att framgångarna med råge får vågskålen att väga över i positiv riktning.

I tio år har Rickul/Nuckö Hembygdsförening efter bästa förmåga försökt verka för sina medlemmar. Medlemsantalet har hittills ökat för varje år, men lite oro finns i bakgrunden. Många av oss har nått en hög

ålder och där blir det en naturlig avgång. Men vad som är mera oroande är att nästan 10 % av medlemmarna i slutet av april månad inte har betalt sin medlemsavgift för i år. I styrelsen är man bekymrad över detta, och man har diskuterat att till nästa år införa ny rutin när det gäller obetald medlemsavgift.

Den nya styrelsen har haft ett möte efter årsmötet och behandlat bl. a.

- att bidrag även fortsättningsvis betalas till Nuckö kommun för vård av kyrkogårdar, för humanitär hjälp till gamla och för premier till ett antal skol elever i Birkas.
- att vi skall fortsätta med komplettering av de byskyltar som fattas.
- att Manfred Hamberg och jag skall hjälpa till vid det planerade pensionärsbesöket den 26 augusti.
- förslag att styrelsen och kommittéerna i sitt arbete framöver skall fokusera på frågor hur man kan väcka ungdomarnas intresse för hembygden. Förslag till arrangemang för att locka ungdomar: t.ex. pubaftnar, anordna resor med guide turer, strandvandringar, midsommarfest, sommarkurser på Birkas m.m.

Som avslutning vill jag framföra ett stort tack till alla medlemmar, styrelseledamöter och funktionärer för gott samarbete. Många av oss kommer säkert att stöta på varandra i Estland.

Ha en trevlig sommar!

Den nya styrelsen

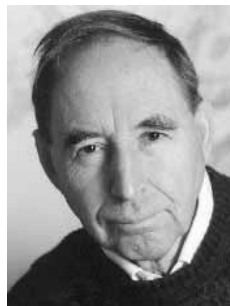
Sven G Frejman,
ordförande

Brita Wiberg,
sekreterare

Gundel Stenberg,
kassör

Sture Koinberg,
ledamot

Bertil Nyman,
ledamot

Anders Peedu,
ledamot

Anne Schönberg,
ledamot

Tobias Peedu,
suppleant

Gunvor Strömbom,
suppleant

Årsmötet

Eva Heyman

Hembygdsföreningens årsmöte den 13 april kombinerades i år med firande av föreningens 10-årsjubileum. Vid årsmötet deltog ca 220 personer, vilket var fler än man räknat med i festkommittén, så extrastolar måste ordnas fram.

Årsmötet var välbesökt

Foto: Bengt Heyman

På mötet deltog även gäster från Nuckö kommun, kommundirektör Ülo Kalm och den ansvariga för markfrågor, Marika Meister, vilka träffat byombuden dagen innan på Roslagsgatan för att bl.a. informera om grunderna för hur den nya markskatten räknats fram.

Mötet inleddes med årsmötesförhandlingar under ledning av Sven G Frejman med Brita Wiberg som sekreterare. Revisorernas rapport godkändes och styrelsen och underlydande organ beviljades ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret.

Eftersom två ordinarie ledamöter, Heino Åkerblad och Jan Persson, avgått under året och vår kassör Ingvar Schönberg avböjt omval får styrelsen delvis ny sammansättning. Som ordförande för det kommande verksamhetsåret omvaldes Sven G Frejman (Pasklep). Som ordinarie ledamöter omvaldes Brita Wiberg (Ölbäck) och Bertil Nyman (Gutanäs). Som nya ordinarie ledamöter valdes Gundel Stenberg (Ölbäck), tidigare suppleant, för två år och Sture Koinberg (Roslep) och Anne Schönberg (Spithamn), båda för ett år. Som suppleanter för två år nyvaldes Tobias Peedu (Enby) och Gunvor Strömbom (Ölbäck).

Till ordinarie revisorer för ett år omvaldes Lennart Strömkvist (Haversved) och Sven Lagman (Spithamn) med Ingemar Uussaar (Ölbäck) som suppleant.

Som ordförande i Valberedningen omvaldes Majlis Lindroos (Norrby) för ett år. Av ledamöterna omvaldes Edit Jordman (Rickul by) och Brita Söderberg (Spithamn), båda för tre år, och Agnes Callenmark (Ölbäck) för ett år (på egen begäran).

Mötet beslöt att årsavgiften för år 2003 skall vara oförändrat 150 kr för vuxna och 50 kr för ungdomar under 26 år.

De i kallelsen till årsmötet redovisade förslagen till stadgeändringar godkändes. Godkännandet skall bekräftas vid nästa årsmöte.

Ingvar Schönberg, som varit kassör sedan föreningen startade, avtackades med blommor. I sitt tal berömde Sven G Ingvar för hans förmåga att hålla god ordning på föreningens ekonomi.

Föreningens första hedersmedlem Einar Hamberg (Roslep) uppvaktades med blommor och tal av Sven G. Einar beskrev i sitt tacktal kärleken till vår hembygd och uppmanade oss att ta folket som nu bor där till våra hjärtan. Han berömde Ülo Kalm och Marika Meister för deras arbete och ambition att bevara svenskheten i kommunen.

Ülo Kalm berättade i sitt tal att kommunen funnits i 11 år och att man nu är ca 900 innevånare. Han redogjorde för en del projekt som är på gång i kommunen, bl.a. naturskyddsområdena Silma, Odensholm och Ramsholmen. Gymnasieskolan i Birkas, som är inrymd i Birkas gamla herrgård, är känd i hela Estland och är sedan 1995 ett av Estlands fem statliga gymnasier. Som gåva till föreningen från kommunen lämnade Ülo Kalm en inramad förstoring av Birkas herrgård och som gåva från landshövdingen i Läänemaa, Jaanus Sahn, boken "Estlands kyrkor".

Ingvar Schönberg avtackas av Sven G Frejman

Foto: Bengt Heyman

Bo Stenholm informerade om föreningen Västra Kustens Skogsägare. Föreningen har nu 85 medlemmar, varav de flesta från Ormsö och Rickul/Nuckö. Tidigare har avverkning endast skett på Ormsö, men nu har en skogsägare i Ölbäck också fått hjälp med avverkning.

Konstnären och barnboksillustratören Ilon Wikland, uppväxt i Hapsal, berättade i sitt föredrag, som kompletterades med diabilder, om hur det var att som 14-åring komma ensam till Sverige och senare under 40 år få göra illustrationerna till många av Astrid Lindgrens böcker.

Manfred Hamberg, sammankallande i Kulturkommittén, gjorde reklam för den nyutkomna boken "Minnen i ljus och mörker", del 2. Boken, som innehåller 37 berättelser skrivna av 18 författare, finns att köpa på Roslagsgatan och via föreningens hemsida för endast 150 kr.

Efter årsmötet var vi drygt 150 personer som avnjöt en tre-rätters middag. Festtalet hölls av Sture Koinberg. Han var endast 9 år när han lämnade Estland och när han som vuxen blickade tillbaka mindes han fortfarande sandstranden och doften från tallarna och blommorna.

Manfred Hamberg avtackade Anna-Greta Heyman och K G Karlsson, som efter många års idogt arbete med bl.a. de båda böckerna "Minnen i ljus och mörker" lämnar Kulturkommittén.

Lotteriets förstapris, en lyxkryssning till Tallinn för två personer, gick till Nils Tennisberg och andrapriset, en mästertligt broderat tavla skänkt av Aline Westerholm, gick till Lea Kalén.

Efter middagen bjöds det på musikunderhållning av två trubadurer. Tyvärr var nog inte uppmärksamheten hundraprocentig eftersom estlandssvenskarna helst vill prata med varandra när de träffas.

Roslep stugby

Einar Hamberg

Efter nio års förberedelser och upprop tågade de första presumtiva nybyggarna i Roslep stugby till notarien i Hapsal för att få sina ansökningar om lagfart på en tomt inom stugbyn inlämnade.

Ingvar och Maimu Linneberg har donerat en markbit från Hansasgården, som räcker till fem tomter om ca 1100 m² vardera. De främmande ockupationsherarna har låtit plantera tallskog på området intill och även på tomt nr I inom stugbyn. De försökte utplåna byn genom denna åtgärd, men de lyckades inte - de finns i historiens skräpkammare. Nu återkommer människorna och tar tillbaka sina gamla rättigheter.

De första nybyggarna är:

- Bengt och Eva Heyman (Brus och Irjasgårdarna), Roslepbor i flera led.
- Per Ehn, Uppsalabo, arbetade vid Aibolands museum i Hapsal 1997-98.
- Kurt Drejman, Bergsby/Pasklepbo.

Den estniska byråkratin tillåter dock inte att de forna fria roslepborna kan bebygga den skogbevuxna tomt. Lantmätaren säger att tomten är byggbar trots att den är beklädd med ca 120 tallar, men byråkraterna säger att man inte får fälla träden! Den får t.v. tillfalla de lagfartssökande och vila i sitt slumrande paradiset. Tomt nr V är i dagsläget under beredande.

De tomter, som nu inom snar framtid kommer att bebyggas, lyfts ur föreningen Rooslepa Hansastalu Seltis för att skrivas in med personlig lagfart åt var och en.

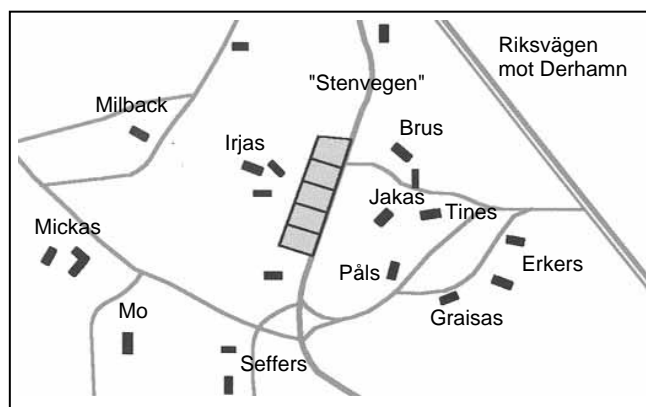
Ändamålet med stugbyn är att göra den till en genuin estlandssvensk by. En ockupation på ett 50-tal år borde inte få förstöra en by som kämpat för och givit frihet åt en mängd estlandssvenskar.

Roslep by hade år 1934 319 invånare. Efter utvandringen till Sverige fanns det år 1949 endast 97 personer och år 2000 bara 36 personer.

Nybyggnationen i Roslep började med att fem familjer byggde ett andelshus på Seffersgården. Sedan har nya hus byggts av Edvin Vesterby från Mickasa, Einar Westerby, återflyttad Mickasbo från Hove, Johannes Westerborn från Jurensa, Yngve Pettersson med anor från Sväbacksa, Ernst Åkerblad från Smeensa och familjerna Brunberg från Bista.

Härtill kommer nu stugbyns intressenter, alla fullt engagerade och vuxna sina uppgifter, att leva ihop med byns andeväsen och låta det klingande svenska språket ljuda fritt från mun till mun.

Vi önskar alla lycka till i sina levnadslopp och vill gärna räkna ut en hjälpsam hand till alla dessa Roslepbor, både svenskar, ester och andra nationaliteter, för att slå vakt om byns fortlevnad.

Karta över Rosleps centrum med Roslep stugby

Invigning av Aibolands museum i Hapsal

Einar Hamberg

Söndagen den 5 maj 2002 var emotsedd. Klockan i Hapsals domkyrka hade hunnit slå fem slag innan bilen med Sveriges konung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia körde upp framför ingången till Aibolands Museum. I deras följe befann sig Estlands president Arnold Rüütel med fru Ingrid och Sveriges ambassadör Elisabet Borsiin Bonnier.

Värdskapet förestods av museidirektören Alar Schönberg med fru Katrin och med museets tillskyndare Göran Hoppe i bakgrunden. Alar Schönberg, landshövdingen Jaanus Sahk och Hapsals borgmästare Urmas Sukles hälsade gästerna välkomna.

Konungen klippte av bandet till museets entré och förklarade Aibolands Museum invigt. Genom denna händelse övergick Aibolands Museum till estniska staten som dess huvudman. Dess status jämföras således med estniska statliga museer. Det är dock viktigt att veta att Aibolands Museum är ett estlandssvenskt museum men med statliga anslag och statligt ansvar för dess fortbestånd.

Utanför museet hade några tusen åskådare samlats. Svenskbyborna hade fyllt en hel buss från Gotland, varav Julia Jakobsson född Buskas och Oscar Utas, bägge födda år 1924 i Gammalsvenskby, var bland gratulanterna. Gammalsvenskbykören stod till vänster och Nuckö Gymnasiums kör till höger om inhägnaden. Medan Gammalsvenskbykören sjöng Kungssången trädde kungaparet och presidentparet in i museet för ytterligare information av Alar Schönberg. Sedan vandrade man in i entréhallen och blev guidade av finlandssvenske stipendiaten vid museet Aapo Roselius, varefter man fortsatte in i den historiska salen. Runt rummet går en 20 m lång väggbonad med applikationer, som beskriver estlandssvenskarnas historia från 1294 till dags datum. Bonaden är initierad av Jorma Friberg och förfärdigad av de s.k. "torsdagsdamerna" under ledning av Agneta Toomingas.

Man gick till det s.k. Kungarummet. Där berättade Alar Schönberg om kungaprivilegierna och besvärssre-

sorna till den svenska kungen i Stockholm. På övre planet beskrev bilder från Vippal de besvärigheter Vippalborna hade med sina privilegier mot baronerna och det svenska språkets dåliga ställning. Efter några steg var man inne i Ormsörummet, där torsdagsgruppens kvinnor berättade om sina handarbetsengagemang genom åren, från Maido Limbacks tid som museidirektör fram till i dag. Sedan bar det av nedför trappan och ut på terrassen för att beskåda ett Vippalbröllop med slakt av bröllopsoxen. Bröllopsdansen leddes av en dansare med säckpipa och med ett långt följe efter sig. Färden fortsatte därefter till båthuset, där Alar Schönberg och Jorma Friberg beskrev Jormas byggande av en runöbåt, en jala med dimensionerna 10x3 m. Den skall färdigställas under nästa år och seglas via Odensholm-Hangö-Åland till Stockholm för att överlämna gamla urkunder till Sveriges konung. Utanför båthuset sjöng Nuckö Gymnasiums kör "Mordersmålets sång". Invigningsrundan slutade på innergården med lätt förtäring, varefter det gavs tillfälle för speciellt inbjudna gäster att överlämna presenter till Sveriges konung. Axel Ahlberg överlämnade sin bok och själv överlämnade jag min egen bok "Einar från Rickul".

Det är ett unikum att bygga upp ett museum från grunden. Otaliga är de människor och krafter, från det att SOV grundades, som varit i rörelse för att förverkliga idén om ett estlandssvenskt museum. Stiftelsen Aibolands Museum i Stockholm har samlat in betydande belopp. Riksbankens jubileumsfond har varit mycket frikostig liksom andra institutioner och privata sponsorer. Finlandssvenskarna har mycket välvilligt stöttat projektet. Estniska staten har förtjänstfullt bidragit till att göra vårt estlandssvenska museum i Hapsal till en självständig institution.

Aibolands Museum skulle inte ha fått den status och respekt som det har fått, om inte professor Göran Hoppe hade varit fadder åt hela projektet, påhejad av många andra, ej nämnda men ej glömda.

Detalj av bonaden på Aibolands museum

Foto: Lääne Elu

Om du blir sjuk i Estland

Från Ivar Boman har följande inlägg kommit.

I Medlemsblad 1 2002 gavs en felaktig och ofullständig information angående AKUT sjukvård i Estland för innehavare av svenskt medborgarskap. I artikeln hävdas att vederbörande i behov av AKUT sjukvård måste uppvisa ett s.k. utlandsintyg utfärdat av Försäkringskassan i Sverige. Man kan således av innehållet i nämnda artikel få uppfattningen att sjukvårdsavtalet mellan Sverige och Estland inte gäller om den som behöver AKUT vård i Estland saknar utlandsintyg och att den vårdbehövande måste betala fullt pris. Intyget är dessutom utfärdat på svenska språket, som knappast förstås på någon sjukmottagning i Estland.

Baserat på akuta vårdfall i Estland av turistande svenskar samt mina egna erfarenheter från sex års vistelse i Estland är min information att i PRAKTIKEN är det fullt tillräckligt att vid behov av AKUT sjukvård inom den ALLMÄNNA sjukvården i Estland uppvisa vederbörandes svenska pass och intet mer. Samma är förhållandet där jag nu bor, dvs. i Algarve i Portugal. Försäkringskassan i staden Faro var inte intresserad av den blankett jag hade med mig från Försäkringskassan i Stockholm trots att jag t.o.m. låtit översätta den svenska texten till portugisiska av en auktoriserad översättare och trots att sjukförsäkringsavtalet mellan Sverige och Portugal gäller sedan den 1 december 1979.

Det ovan skrivna visar tydligt att vad som i teorin meddelas av Försäkringskassan i Sverige angående AKUT sjukvård i Estland och Portugal INTE gäller i PRAKTIKEN!

Därför föreslår jag Redaktionen för Medlemsbladet att i fortsättningen med noggrannhet kontrollera viktiga uppgifter, som t.ex. hur social trygghet för svenskar turistande i Estland fungerar i VERKLIGHETEN! Alla till båtnad!

Slutligen, väl inne på vård i Estland, vill jag påminna om att man där vid köp av kvalitetsglasögon av optiker kan införtjäna ToR-resan mellan Sverige och Estland redan vid köp av ett par. Och de betydligt lägre kostnaderna för tandvård hos privata, skickliga tandläkare i Estland ej att förglömma. Jag lämnar gärna kontaktuppgifter om så önskas - skriv eller ring mig vid behov.

Ivar Boman

Rua Ataide de Oliveira, 113 - 3º - B

P- 8000 - 218 Faro

PORTUGAL

Tfn 00 351 91 414 7643 (mobil)

Markskatten år 2002

Göte Brunberg

Den som är markägare i Nuckö kommun har kunnat konstatera att markskatten för år 2002 har ökat jämfört med förra året. För mark i strandnära områden har det skett en kraftig höjning.

Den markskatt som man skall betala är beroende av det taxeringsvärde som har åsatts marken och den procentsats som kommunen har beslutat att ta ut för den aktuella marktynen (odlingsbar mark, skogsmark, ängsmark osv.).

År 2001 genomfördes i Estland en ny ordinarie marktaxering. Vid den förra taxeringen, som genomfördes 1996 och har varit bestämmande för skatten under de gångna åren, användes i första hand marktynen för att bestämma taxeringsvärdet. Syftet med den nya taxeringen var att få fram ett marknadsvärde för marken. Som grund för taxeringen har legat fastighetsaffärer under åren 1997-2001. Taxeringen genomfördes av Maa-amet (markmyndigheten i Läänemaa) i samarbete med kommunförvaltningen i Nuckö.

Från år 2002 gäller i Nuckö kommun två taxeringszoner: taxeringszon I eller den "strandnära" zonen och taxeringszon II eller "inlandszonen". Den strandnära zonen omfattar inte bara mark som gränsar till havet utan även på en del ställen markstycken, som är belägna något längre bort. Som exempel kan nämnas att hela Spithamn och all mark som ligger väster om riksvägen från Derhamn till vägkorset vid Harga ligger i zon I. I den resterande delen av kommunen har gränsen i princip dragits så att så få markstycken som möjligt skall hamna i bägge zonerna.

Vid bestämning av taxeringsvärdet för marken i taxeringszon I har man inte tagit hänsyn till marktynen. Värdet på den första hektaren är 10 EEK/m² (= 100 000 EEK) och för den del som överstiger en hektar 1 900 EEK/ha. Observera att detta gäller för varje markstycke. Om man äger flera markstycken i zon I blir alltså det totala taxeringsvärdet högre än om man äger ett enda markstycke med den totala arealen.

I zon II har man vid bestämningen av taxeringsvärdet tagit hänsyn till uppdelningen i marktynen enligt följande: odlingsbar mark 600-2 500 EEK/ha (beroende av bördighetszon), skogsmark 2 700 EEK/ha, naturlig ängsmark och annan mark 1 000 EEK/ha, samt för tomtmark 7 EEK/m².

Enligt beslut av Nuckö kommunfullmäktige skall skattesatsen för år 2002 vara 1,0 % av taxeringsvärdet i zon I och 1,9 % i zon II. För båda zonerna gäller för odlingsbar mark, naturlig ängsmark och annan mark att skattesatsen är 0,9 %.

Den som tycker att markskatten nu har blivit i högsta laget kan ändå trösta sig med att den oavkortad går till Nuckö kommun och är en av de stora inkomstkällorna.

Nuckö kommuns översiktsplan

Göte Brunberg

Enligt den estniska planerings- och byggnadslagen måste varje stad och kommun ha en översiktsplan ("üldplaneering"). Syftet med översiktsplanen är i första hand att reglera utnyttjandet av den mark som finns inom stadens/kommunens område och att fastställa generella regler för markanvändning och byggnation.

I Nuckö kommun påbörjade man under hösten 2001 arbetet med att ta fram en översiktsplan. Det finns nu ett förslag, vars väsentliga delar refereras i det följande. Förslaget är indelat i ett antal kapitel.

Funktionell områdesindelning

Syftet med den funktionella områdesindelningen är att i allmänna drag bestämma den framtida markanvändningen. Man har delat in marken i följande typer:

1. Bostadsmark. Område där det sker aktiv styckning av marken för bostadsändamål och/eller aktiv byggnation.
2. Jordbruksmark. (*Enligt kompletterande information från kommunen får jordbruksmark inte bebyggas*).
3. Industrimark.
4. Skyddad mark. I denna ingår Odenshoms och delar av Növa och Silma naturskyddsområden. Under planering är Leidissoo naturskyddsområde.
5. Riksskogsmark.
6. Friluftsområden.
7. Kommunens reservmark.

Detaljplanerade områden

Följande områden är detaljplanerade med därmed följande krav vad avser bl.a. avstyckning av mark och byggnation:

1. Spithamn bys bostadsområde (ca 86 ha).
2. Derhamns bycentrum med hamnområdet (ca 16 ha).
3. Sutleps bycentrum (ca 42 ha).
4. Birkas bycentrum (ca 113 ha).
5. Tällnäsområdet i Gutanäs (ca 87 ha).
6. Roosta semesterby i Ölbäck (ca 20 ha).
7. Bergsby bycentrum med idrottsanläggningen (ca 27 ha).

Områden med byggnadsförbud

Bl. a. föreslås följande:

1. Området med byggnadsförbud inom riksskogen från Derhamn söderut utökas till 300 m från stranden.
2. Området med byggnadsförbud inom det ursprungliga byområdet i Spithamn minskas från nuvarande 100 m till att gälla från stranden fram till privatmarken. Detta gäller från gränsen mot Növa natur-

skyddsområde i nordvästlig riktning fram till fastigheten 52001:001:4201 (*Nibondas*).

3. Området med byggnadsförbud inom Tällnäsområdet minskas till 75 m från stranden.
4. Området med byggnadsförbud inom det detaljplanerade området i Derhamns hamn minskas till 50 m från stranden.

Allmänna badstränder

1. Vid Lyckholms by.
2. Vid Pulma kivi ("Bröllopsstenen") i Enby.
3. Vid Spithamn ån.
4. Vid Roslepstranden.
5. Vid stranden mellan Roslep och Ölbäck.
6. Vid Roosta semesterby.
7. Vid hamnen i Österby.
8. På Spithamn udden.
9. Vid Suure kivi ("Roaviksstenen") i Tällnäs.

Skogar för friluftsliv

1. Riksskogen mellan Derhamn och Spithamn.
2. Riksskogen från Derhamn söderut längs stranden (förslag till byggnadsförbud).
3. Riksskogen i sydostlig riktning från Bergsby.
4. Riksskogen i Enby.
5. Heden i Sutlep (förslag till byggnadsförbud).

Markområden med värdefull miljö

1. Den strandnära enskogen i Rickul by (*Lucksstranden*) och den vackra utsikten mot stranden.
2. Dynerna och tallskogen mellan Derhamn och Spithamn.
3. Området från Roosta semesterby söderut.
4. Odensholm.
5. Stranden mellan Spithamn och Növa.
6. Ramsholm.
7. Klottorps bycentrum.

Fritidsanläggningar

1. Motocrossbana i det förra militärområdet i Sutlep.
2. Golfbana vid gränsen mellan Österby och Skåtånäs.
3. Tältplatser på Spithamn udden, mellan Roslep och Ölbäck, vid hamnen i Österby, i Silma naturskyddsområde (3 st) och på Odensholm.
4. Uppställningsplats för husvagnar vid hamnen i Österby.
5. Parkeringsplats med rastplats vid vägkorset vid Dirslätt.
6. Cykel- och vandringsstigar.

Hamnar och småbåtshamnar

Hamnarna i Derhamn och Österby samt småbåtshamnen i Harga blir kvar.

Nya småbåtshamnar planeras på följande platser:

1. Vid Pulma kivi i Enby.
2. Vid Suure kivi i Tällnäs.
3. Vid fastigheten Altmäe i Rickul by (*Lucksbyn*).
4. Vid bevakningstornet i Rickul by (*Norrby*).
5. Vid fastigheten Ranna i Spithamn.
6. Vid fastigheten Aasa i Skåtanäs.
7. Vid fastigheten Otsa i Lyckholm.
8. I Roslep.
9. På Odensholm (Södra hamnen).

Vägar

1. En förteckning över vägar som är nödvändiga för för kommunens utveckling har godkänts av Nuckö kommunfullmäktige.
2. De för kommunens utveckling nödvändiga vägarna har planerats med följande utgångspunkt: till samtliga byar skall gå större vägar och till områden med tre bostäder eller mer skall gå väg.
3. För kommunens utveckling nödvändiga vägar, som nu ligger på privat mark, skall mätas bort från privatmarken och genom notariatsavtal övergå till kommunens ägo. (*Enligt kompletterande information betalar kommunen uppmättnings- och lagfartsavgifter men lämnar inte någon ersättning för marken*).
4. Ansökan om överföring till kommunal ägo skall göras för de för kommunens utveckling nödvändiga vägstycken, som inte ligger på privat mark.
5. Framtida vägförbindelser mellan Nuckö-Ormsö och Nuckö-Uuemõisa skall planeras.

Villkor för byggnation

För områden med krav på detaljplanering föreslås gälla att uppförande av nya byggnader och tillbyggnad av befintliga byggnader samt avstyckning av tomter endast får ske med utgångspunkt från den av kommunen fastställda detaljplanen. Krav på detaljplanering föreslås även gälla i följande fall:

1. Avstyckning av mark till tre eller flera tomter med en storlek av mindre än 0,5 ha.
2. Avstyckning av mark till tomt med en storlek av mindre än 0,2 ha.

För områden utan krav på detaljplanering föreslås gälla att byggnation får ske utgående från av kommunen erhållna projekteringsvillkor. Följande allmänna regler föreslås:

1. Avstyckning av mark till tomter med en storlek av mindre än 1 ha får ej ske.
2. Grupper av byggnader måste ligga minst 100 m från varandra.
3. På varje tomt får uppföras två byggnader (bostadshus och uthus).
4. Vid byggnation skall 80 % av skogen bevaras.
5. Hus med upp till två våningar får byggas.
6. Vid önskemål som strider mot ovanstående punkter krävs detaljplanering.

Elektricitetsnät

På förslag är att reservera mark för vindkraftverk i Rickul by och vid gränsen mellan Gambyn och Dirslett.

Förslag till naturskyddsområde

Man tänker föreslå Läänemaas miljöförvaltning att Ramsholmshalvön görs till naturskyddsområde.

Vägar

Nuckö kommun har nu beslutat vilka vägar som skall vara kommunala. De är utmärkta på kartor som är uppgjorda byvis. Kartorna finns hos byombuden.

Om man är ägare till ett markstycke som inte gränsar till en kommunal väg eller till riksvägen måste man göra ett avtal med ägarna till den mark över vilken man vill dra sin väg. I sin enklaste form kan det vara ett skriftligt avtal person till person. Detta gäller då inte för all framtid. Det säkraste är att avtala om ett servitut för vägen och registrera det hos notarien.

Det skall poängteras att man har rätt att få väg till sin mark. Om det inte går att på frivillig väg få avtal med ägarna till den mark över vilken man vill dra sin väg, kan man få hjälp av kommunen.

Bevakning av fastigheter

Från kommundirektören Ülo Kalm har kommit följande förfrågan:

"Nuckö kommun vill hjälpa till att öka säkerheten i kommunen. Under de senaste åren har sommarstugeinbrotten ökat. Vi vill starta en egen lokal bevakningstjänst för att skydda sommarstugorna. De bästa bevakningssystemen är sådana som vid inbrottsförsök ringer upp ett telefonnummer. Att installera sådana bevakningssystem kostar 10 000-13 000 EEK per hus. För bevakningen planerar vi en bil som är bemannad med två utbildade vakter. De skall få status av hjälp-poliser och vara beväpnade.

Från kommunens sida tar vi kontakt med alla i Estland boende sommarstugeägare och beskriver våra planer för dem och frågar dem hur intresserade de är. Vi ber om Rickul/Nuckö Hembygdsförenings hjälp för att undersöka intresset bland i Sverige boende sommarstugeägare. När vi vet hur många hus det blir kan vi bestämma kostnaden per månad."

Närmare upplysningar lämnas av Kent Mihlberg, tfn 0158-320 78, e-post sumi@telia.com.

Markkartor

Den estniska markmyndigheten ("Maa-amet") har lagt ut flygfotograferade markkartor med inritade fastighetsgränser och fastighetsnummer på webbplatsen <http://www.maaamet.ee/ky>

Vad händer i Skogsföreningen?

Bo Stenholm

Ni som läste decembernumret av Rickul/Nuckö Hembygdsförenings medlemsblad minns att vi har ändrat namn på den gamla Ormsö Skogsförening till Västra Kustens Skogsägare eller Lääne Ranniku Metsäühistu. Verksamhetsområdet har utvidgats till hela det gamla estlandssvenska bosättningsområdet med tyngdpunkt på Ormsö och Rickul/Nuckö. Föreningen har nu i början på maj 2002 ca 85 betalande medlemmar, varav 19 st. har skog inom Nuckö kommun.

Flera av medlemmarna från Rickul/Nuckö har lämnat in gallringsuppdrag till föreningen under hösten och vintern. Föreningens ordförande Ants Varblane har gjort en upphandling vem som ska utföra gallringsarbetena inom Nuckö kommun. Valet stod mellan tre företag: ett från Pärnu, vår gamla kund från Dagö som redan gallrar lite på Ormsö för oss, samt ett företag från Tallinn. Valet föll på Tallinnfirman. Detta företag arbetar med en stor, automatisk skogsmaskin, en s.k. "harvester", och därigenom kan man arbeta mer rationellt.

Priserna på skogsråvara är bättre på fastlandet än på Ormsö p.g.a. transportproblemen från ön. Det kontrakt som gäller på Ormsö ger 265 EEK/m³ fritt väg Ormsö för massaveden. Avverkningskostnaderna är 140 EEK/m³ + 15 EEK/m³ till föreningen, dvs. nettot blir 265 - 140 - 15 = 110 EEK per kubikmeter till skogsägaren. Skatten är 26 %. Sågtimmer ger naturligtvis mycket mer. Här ligger priserna på 605 eller 645 EEK/m³. Vid gallring av vissa bättre fastigheter på Ormsö har det också avverkats 6 - 7 % sågtimmer tillsammans med massaveden.

I Nuckö kommun får vi däremot upp till 370 EEK/m³ för massaveden. De totala gallringskostnaderna uppgår till 200 EEK/m³. Nettot före skatt till skogsägaren skulle då bli 370 - 200 - 15 = 155 EEK/m³. Detta pris bör dock kanske tas med en viss reservation då det är framräknat på en stor fastighet med bra skog. Betalning för den gallrade och sålda skogen erhålles normalt i slutet av juli.

På Ormsö har det nu gallrats ca 1 500 m³.

Inom Nuckö kommun har kontrakt underskrivits att utföra gallringsuppdrag på följande fastigheter:

- Prost Sturgard i Ölbäck: 1 553 m³.
- Greisas i Rosta: 450 m³.
- Brus i Roslep: 270 m³.
- Niguse i Österby: 75 m³.

Gallringsarbetena på Prost Sturgard började vecka 12-13 och där har den stora skogsmaskinen, "harvester", använts.

Ett möte för föreningens medlemmar ägde rum den 24/3 i estlandssvenskarnas lokal på Roslagsgatan i Stockholm. Under detta möte gick vi bl.a. igenom de inlämnade gallringsuppdragen.

På mötet beslutades också att flytta platsen för årsmötet i Estland från Ormsö till Hapsal, så att alla nya medlemmar från Rickul/Nuckö lättare ska kunna delta. Se protokoll från detta möte på föreningens webbplats <http://w1.864.telia.com/~u86413309>

På webbplatsen finns även alla blanketter som behövs, bl.a. anmälningsblankett om man vill bli medlem i föreningen.

Årsmötet blir alltså i Hapsal lördagen den 27/7 kl. 14.00. Lokal meddelas senare.

Notiser från Nuckö kommun

Göte Brunberg

Kommunens budget

Nuckö kommuns budget för år 2002 omfattar ca 6,0 MEEK (miljoner estniska kroon), vilket jämfört med förra året är en ökning med ca 20 %.

De största inkomstposterna är:

- Inkomstskatt från fysiska personer	1,87 MEEK
- Markskatt	1,40 MEEK
- Statligt stöd till utbildning	1,22 MEEK
- Statligt stödfond	0,54 MEEK

Inkomsten från markskatten har ökat med 61 %.

De största utgiftsposterna är:

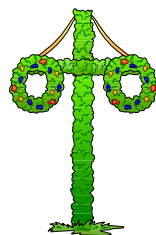
- Utbildning	3,37 MEEK
- Förvaltning	0,90 MEEK
- Vägar o.dyl.	0,59 MEEK
- Kultur	0,47 MEEK
- Socialvård	0,46 MEEK

Semestertider på kommunkontoret

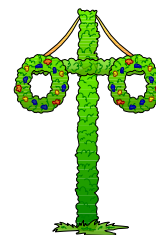
Ülo Kalm	3/6-10/6, 1/7-31/7
Marika Meister	25/6-29/7, 23/12-31/12
Taimi Pelapson	3/6-23/6, 15/7-21/7, 12/8-18/8, 11/11-20/11
Sirje Trisberg	3/6-16/6, 8/7-21/7, 9/9-15/9, 23/12-31/12
Evi Öövel	10/6-22/6, 1/7-14/7, 12/8-30/8

Friluftsgudstjänster

Sutleps kyrkogård	9/6 kl. 12.00
Nuckö kyrkogård	9/6 kl. 14.00
Rosleps kyrkogård	16/6 kl. 15.00

*Vi i redaktionen önskar
alla läsare en
trevlig sommar*
Göte Brunberg
Inger Nemeth
Eva Heyman

En emigrantberättelse

Elfrieda Sproul f. Pelmas

(Fortsättning från föregående nummer)

Mor stod nu inför ett stort problem. Hon kunde inte stanna i Portugal bland främlingar och hon hade inga pengar till att åka därifrån. Hon hade ingen make som hon kunde vända sig till för att få råd och hjälp. Hennes enda utväg i denna situation tycktes vara att besöka den ryske konsuln. Hon vädjade till honom att sända henne tillbaka till hennes hemland. När hon berättade sin sorgliga historia och lät honom veta hur desperat hon var, var han full av medkänsla. Han samtyckte till att sända henne tillbaka till Ryssland, men sa att hon måste åka omedelbart, innan hennes barn föddes. Hon berättade om Rudolph och bad att få stanna. Han vägrade att tillmötesgå hennes begäran, men lovade att han skulle ta hand om Rudolph och sända honom till henne när han hade tillfrisknat.

Min mor hade inget annat val än att åka. Konsulatet ordnade resan för Mor, Alida och John. Avresedagen var åter en sorgens dag för Mor. Hon lämnade kvar Far i sin grav och Rudolph i ett osäkert tillstånd på sjukhuset. Hon kände sig så ensam i världen. Med en konstant oro över sin besvärliga situation trodde hon att hon skulle förlora förståndet.

Hon gick ombord på fartyget som skulle ta dem till Hamburg, Tyskland. Det fanns inget annat att göra än att fortsätta, trots att hon var helt nedbruten och hennes hälsa dålig. Hon kände att om detta skulle vara hennes börda och kors så måste hon bära det till vilket pris som helst. Vad annat fanns det för henne att göra?

När de anlände till Hamburg steg de ombord på ett tåg till Tourn i Ryssland. Staden låg precis på gränsen mellan Tyskland och Ryssland. Det var så långt som hennes pass tillät henne att resa. Hon skulle då vara i hemlandet, men utan tillgångar och utan någon som kunde hjälpa henne. Hon insåg att hon måste åka till Warszawa, men hur det skulle gå till visste hon inte. Tanken slog henne att om hon kunde sälja de få kläder som Far hade lämnat efter sig, skulle hon kanske få ihop pengar som skulle räcka till att betala tågbiljetterna. Hon sålde dessa magra tillgångar, och för pengarna hon fick köpte hon genast biljetter till Warszawa. När de steg ombord på tåget var barnen mycket hungriga och började gråta efter mat. En passagerare som hörde dem kom och talade med Mor. När han fick höra om hennes svåra situation gav han henne tillräckligt med pengar att köpa någonting att äta.

När de anlände till Warszawa hade de ingenstans att ta vägen och återigen var de utan tillgångar. Det var inget annat att göra än att sitta på stationen över natten och be att någon godhjärtad person skulle komma till deras räddning. Nästa morgon började barnen åter att gråta efter mat. Min bror John var för liten för att förstå situationen och han fortsatte att

gråta högre och högre. En man kom in och hörde John gråta. Han frågade Mor varför han grät. Mor berättade sin sorgliga historia. "Vi sändes tillbaka till vårt eget land så långt som till gränsen, men de vill inte hjälpa mig vidare. Jag är desperat. Jag har inga pengar, ingen mat och inget logi och jag måste komma till mitt hem i Hapsal. Det är långt härifrån. Vad skall jag göra?" Den vänlige mannen köpte genast mat till barnen och lovade att se vad han kunde göra för Mor. Han återvände senare och gav Mor en adress till vilken hon kunde gå. Mor var mycket tacksam och tog sina två barn och gick dit. När hon kom dit välkomnade henne en nunna vid dörren. Det var ett katolskt kloster. Mor blev insläppt och berättade om sin situation för nunnan. Nunnan förklarade att trots att hon hade medkänsla med Mor så fanns det ingenting hon kunde göra för henne och John. Men Alida däremot, som var tretton år gammal och kapabel att arbeta, kunde stanna. Alla i klostret måste arbeta hårt för sitt uppehälle. Mor var oförmögen att utföra hårt arbete i sitt nuvarande tillstånd. Hon vädjade till nunnan att låta henne stanna, åtminstone över natten, eftersom hon inte hade någonstans att gå och inte kunde stanna ute på gatan. Dessutom var de utan riktiga kläder, eftersom de kom från det varma klimatet i Brasilien till det kalla vädret i Ryssland. Detta var precis före jul. Nunnan konsulterade sin överordnade och Mor och John fick stanna hos dem över natten. De fick sova på det kalla golvet med få sängkläder.

Nästa morgon fick Mor adressen till en välgörenhetsorganisation och nunnorna rådde henne att inte säga att hon hade bott hos dem, eftersom det kunde hindra dem från att hjälpa henne. Mor följde deras instruktioner, men till ingen nytta. De vägrade i alla fall att hjälpa henne. När hon steg in på kontoret fann hon sig i närvaro av en rysk officer med höga stövlar och guldgärningar. Återigen fick hon berätta sin historia och åter fick hon höra att inget kunde göras för henne. Mannen gav henne en adress till en annan välgörenhetsorganisation där hon kanske skulle kunna få hjälp. Mor började gråta och samtidigt kom en av de anställda in. När han såg Mor och barnen erbjöd han dem pengar till mat och logi för en natt. Mor tog tacksamt emot de två rublerna och återvände till klostret.

Nästa dag gick hon till den andra välgörenhetsorganisationen och konfronterades åter med en rysk officer. Hon berättade ännu en gång sin historia och vädjade om hjälp. Han visade ingen sympati alls och sa till henne i mycket skarpt tonfall: "Jag kan inte ge er någon hjälp." Mor var förtvivlad och sa: "Detta är mitt land. Till vem skulle jag kunna vända mig för att

få hjälp om inte till Er?" Nu började John att gråta och officeren beordrade att hon skulle ta bort det gråtande barnet från hans kontor. Mors tålmod var slut. I sin ilska tog hon John i handen och räckte fram honom mot officeren och sa: "Här, ta honom och föd honom! Om han vore i rekrytåldern skulle ni ta honom ifrån mig med våld." Mor skapade sådan oreda på kontoret att samme man som hade hjälpt henne på den första organisationen kom in och gav henne två rubler. Med dessa återvände hon till klostret, men hon var nu mycket ledsen och nedbruten. Hur mycket mer skulle hon orka? Fanns det ingen gräns? Var det möjligt att de skulle låta henne och barnen svälta till döds?

Det gick upp för henne att hon inte skulle göra några framsteg i Warszawa. Det bästa hon nu kunde göra var att skriva till sina släktingar i Bergsby och be dem sända pengar så att hon och barnen skulle kunna resa hem igen. Hon kunde inte stanna i klostret och hon kunde inte få något arbete i sitt nuvarande tillstånd. När brevet nådde hennes hem hörde alla i familjen och även vänner talas om det. Omedelbart frågade en vän till min far om han kunde sända efter henne och vidarebefordra pengar till tågbiljett åt henne. När Mor hade fått pengarna gick hon genast och frågade vad resan skulle kosta. Återigen en besvikelse. Pengarna som hon hade fått räckte endast till att betala resan för två av dem. Mor begrundade frågan: "Måste jag åter lämna kvar ett barn? Jag kan inte stanna här, jag måste åka hem!" Den enda utvägen var att lämna Alida kvar. Alida kunde arbeta och bo i klostret tills Mor kom hem och kunde låna nog med pengar för att sända efter henne.

Hon tog John och gick iväg för att lämna Alida i klostret med löftet att hon skulle sända efter henne så snart som möjligt. Efter en händelselös resa anlände Mor till Hapsal. Där mötte hon en vän till min far som var där för att göra några inköp. När hon talade till honom kunde han inte tro sina ögon. Var det verkligen hon? Då sa Mor: "Här är jag, jag kommer tillbaka från Brasilien med bara ett barn. För fyra år sedan åkte jag iväg med min stora familj! Den sorg och det lidande som jag har upplevt på denna korta tid kan jag inte ens börja berätta för dig." Mors tragiska berättelse fyllde hans hjärta med sorg.

Han tog henne till min fasters hus (Wikmans, Bergsby Stor Pet). Där hon blev varmt välkommen. Huset bestod av endast ett stort rum men hon erbjöds att bo hos dem och få en plats i huset där hon kunde ha sin säng och ett bord.

Mors bekymmer bestod. Hon var djupt orolig över de två barn som hon hade blivit tvingad att lämna kvar, Rudolph i Portugal, mycket nära döden, och Alida i klostret i Warszawa. Mor lånade pengar av min farbror så att hon kunde sända efter Alida. Hon skrev också och lämnade adressen till min fars syster i Tallinn. Alida fick pengarna och gav dem till nunnor-

na som ordnade hennes biljett direkt till Tallinn. När hon anlände dit vid midnatt gick hon direkt och letade efter min fasters hus. När hon hittade adressen knackade hon på dörren, vilket väckte min faster. Hon steg upp ur sängen och öppnade dörren. När hon såg Alida frågade hon: "Lilla flicka, vem är du och var kommer du ifrån? Jag är säker på att jag aldrig har sett dig förut." Alida svarade: "Jag är din brorsdotter Alida." Min faster blev förbryllad. "Jag kan inte tro det! Min bror åkte till Brasilien. Hur kommer det sig att du är här ensam?" Alida började berätta om allt som hade hänt och när min faster hade hört den sorgsna historien grät hon bittert. Hon sa: "Du har kommit tillbaka till mig och från och med nu så skall du vara min lilla flicka. Jag kommer att ta väl hand om dig. Jag kommer att se till att du får ett bra arbete här i Tallinn och att du kan bli lycklig igen."

Medan Alida fortfarande var hos min faster i Tallinn födde Mor sitt väntade barn. Det var en flicka och Mor kallade henne Rosine.

Under tiden väntade Mor tålmodigt på goda nyheter från Portugal angående Rudolph. Hon undrade om han fortfarande levde, och i så fall, om han var på väg hem. Hon hade inte hört något ifrån honom på tre månader. Hon hade lämnat honom i händerna på Ryska konsulatet i Lissabon.

Under denna tid hade Rudolphs tillstånd förbättrats. Konsuln, som var en vänlig man, besökte honom ofta på sjukhuset och höll ett öga på hans tillstånd. Han hade inte berättat för Rudolph att hans far hade omkommit, att hans mor hade skickats hem och att han nu var ensam i Portugal. Slutligen infann sig tiden då Rudolph var frisk nog för att lämna sjukhuset. Han förväntade sig att få återvända till sitt forna hem, ovetande om att han inte hade något hem i Lissabon. Konsuln sände sin medhjälpare att följa Rudolph från sjukhuset till konsulns hem. Detta väckte Rudolphs nyfikenhet och han började genast att ställa frågor. "Varför tar du mig dit? Jag vill gå till mitt eget hus." Mannen hade blivit instruerad att inte säga någonting till Rudolph och svarade bara: "Du måste först gå till konsulns hem och sedan kan du gå till ditt eget." Rudolph var inte nöjd med denna förklaring och började gråta. Hans misstankar hade väckts och han misstänkte att allt inte var bra. "Jag vill gå hem till min mor. Jag vet vägen och du behöver inte följa mig." Men det hjälpte inte och de fortsatte till konsulatet där konsuln förklarade att han skulle se till att Rudolph sändes hem om några dagar när han hade blivit lite starkare. Tålmodigt förklarade han att på grund av Rudolphs tre månader långa sjukhusvistelse skulle det bli nödvändigt för honom att vila upp sig innan han åkte hem.

Konsuln berättade för Rudolph att hans far hade farit till himlen och att hans mor hade återvänt till sitt hemland. Och att han, konsuln, nu skulle se efter Rudolph tills tiden kom då han skulle sändas hem. Först

måste han bli riktigt bra och stark nog för att göra resan. Rudolph var endast ett barn på elva år och förstod inte. Han trodde att konsuln lurades. För att visa att han talade sanning tog konsuln honom till hans forna hem och lät honom knacka på dörren. En portugisisk kvinna, som nu bodde där, öppnade dörren. Rudolph frågade efter sin mor och kvinnan sa till honom att hans mor inte bodde där längre, men att hon hade lämnat ett litet paket till honom. När Rudolph öppnade detta fann han sina kläder och ett brev som förklarade allting.

Rudolph var nu otröstlig. Han var lämnad ensam! Han åkte med konsuln för att invänta resan hem. Konsuln ordnade resan åt Rudolph så att han kunde åka med ett fartyg ända till Hamburg i Tyskland. Han såg till att Rudolph kom ordentligt ombord och bad kaptenen att se efter honom och se till att han blev väl omhändertagen. Kaptenen, som tyckte mycket synd om den lille föräldralöse pojken, gjorde en insamling till honom på fartyget. Alla var mycket generösa och på resten av resan behandlade de Rudolph som om han vore deras egen.

När fartyget anlände till Hamburg sattes han på tåget till Berlin. Han hade blivit tillsagd att han, eftersom det inte fanns någon rysk konsul i Hamburg, måste träffa en sådan i Berlin. När han anlände till Berlin, gick han till konsuln som ordnade resan till Vribilov, en stad på gränsen mellan Ryssland och Tyskland. Det var så långt som de kunde sända honom. Nu när han var i hemlandet var han ensam. Men turen var med honom! Han hade sparat alla pengar som insamlingen på fartyget hade gett och han trodde att de skulle räcka för att betala återstoden av resan. Men till hans förvåning var det inte så. Han återvände till stationen och stannade där hela natten. Nästa morgon frågade en man honom varför han var där och han berättade om sin resa från Portugal. Han sa också att hans hem var i Hapsal och att han inte hade tillräckligt med pengar för att ta sig dit. Mannen frågade hur mycket Rudolph hade. Sedan lade han och en kollega till honom till så mycket pengar att Rudolph fick tillräckligt för att köpa en biljett till Hapsal.

När han anlände till Hapsal, frågade han om det fanns någon där från Bergsby och fick veta att baronens chaufför var där i affärer. Rudolph bad om tillåtelse att få åka hem med honom och det fick han. Detta var den längsta biten på resan hem, han kunde knappt vänta tills han var hos sin mor igen. När han kom till min fasters hus fann han sin mor, vilken han hade gråtit så mycket efter att få träffa. Han var nu i hennes armar igen och Mor fällde lyckotårar. Att få se sin pojke frisk igen och tryggt hemma där hon kunde ta hand om honom.

Men Rudolph kunde inte stanna hos Mor eftersom det inte fanns nog med plats, så min farbror kom och hämtade Rudolph för att bo hos honom. Mor tröstade

Lena Pelmas med barnen Rosine och John i Bergsby sommaren 1913, ett och ett halvt år efter hemkomsten från Brasilien.

sig med tanken att åtminstone fyra av hennes barn var friska och i säkerhet. Hon skrev regelbundet till mig i USA och berättade för mig om deras levnadsvillkor. Hon var nöjd och tacksam för sitt lilla hörn i min fasters hem och belåten med att hon kunde ha sina två yngsta barn hos sig. Men det var svårt för dem. Hon trodde att kanske jag kunde hjälpa henne att få ett litet eget ställe. Jag ansträngde mig att sända så mycket som möjligt till henne, men min lön var bara åtta dollar i månaden. Trots att detta var stora pengar för mig var det knappast nog för att även finansiera ett hem åt Mor. Jag visste att Mor behövde pengarna bättre än jag och eftersom jag var äldst måste jag bidra med allt jag kunde för att hjälpa henne. Hon var nu mitt största bekymmer. Jag förstod omständigheterna mycket väl, att bli lämnad ensam med två små barn att försörja var inget litet problem. Jag tänkte ständigt på henne och hennes bekymmer och beslöt att jag måste ta över ansvaret. Jag kände att jag måste koncentrera alla mina ansträngningar på att hjälpa familjen. Livet fick nu en ny mening för mig. Jag började att känna min egen betydelse.

Jag hade nu fått vänner och särskilt en flicka, Grace, var en mycket god vän till mig. Hon lärde mig många saker som jag inte visste och hjälpte mig mycket. Jag skulle konfirmeras i Brooklyn och hon hjälpte mig med läxorna. Hon besökte mig ständigt och vi var oskiljaktiga.

En söndagskväll tog hon med mig till en picknick i Ulmer Park i närheten av där jag bodde. Där mötte hon en vän som hette Julius Krueger. Hon presenterade mig för honom och vi tillbringade eftermiddagen tillsammans. Julius skrev till mig kort därefter och frågade om jag ville gå ut med honom igen. Jag kunde inte skriva engelska så jag kunde inte svara på hans brev. Fru Oliver svarade åt mig och gjorde upp om en träff. Detta var början på min romans med Julius Kreuger, men mer om det senare.

När jag senast nämnde min bror Edward hade han lämnat Lissabon ombord på ett fartyg där han arbetade sig över till USA. Han skulle komma till mig när han anlände till New York. När han ringde på dörrklockan hos Oliver gick fru Oliver och öppnade. Han gjorde sig själv förstörd genom att nämna mitt namn och säga "bror." Hon sa åt honom att gå till köksfönstret eftersom jag var i köket på våningen under. Hon visste hur lycklig jag skulle bli över att träffa honom och ville överraska mig. Edward gick runt till fönstret medan fru Oliver ropade på mig och bad mig titta ut genom fönstret. Jag kunde knappt tro mina ögon när jag såg honom. Jag kände genast igen honom, för det var endast ett år sedan jag såg honom sist. Jag grät av glädje och var stum på samma gång. Åtminstone två av oss var tillsammans!

Jag var mycket bekymrad över var han skulle kunna bo och jag nämnde det för fru Oliver. Med sin vänliga vänlighet sa hon: "Du kan ha honom här hos dig." Det fanns ett extra sovrum i huset som han kunde få och hon var nöjd med att han stannade hos mig tills han hade lyckats få en anställning. Hon gick även så långt som att forska efter var han skulle kunna få ett jobb. Hon rådde honom att anmäla sig till Sjömansinstitutet och det var där som han fick ett jobb på en fyr. Vi kunde aldrig glömma fru Oliver's vänlighet. Hon var alltid villig att hjälpa till på alla sätt och vis.

Efter att ha känt Julius en tid kom det underbara ögonblicket. Han frågade om jag ville bli hans fru. Vårt bröllop var en mycket enkel historia, vilken ägde rum den 8 juni 1912.

Julius var snickare till yrket och jag trodde att han senare kanske skulle kunna bygga oss ett eget hem. Först måste vi arbeta hårt och spara våra pengar. Vi arbetade båda två, han på sitt arbete och jag hade inboende. På detta sätt kunde jag spara hela hans lön.

Trots min lycka då jag såg fram emot att få ett eget hem hade jag fortfarande min familj att ta hänsyn till. Jag kände verkligen mitt ansvar för dem och tillbringade mycket av min tid med att drömma om tiden då

jag skulle ha dem hos mig. Jag vädjade till min man att låta mig hjälpa dem. Först höll han inte med och gav inte några löften. Han kunde säga: "Jag spar inte mina pengar för att ge till din familj." Jag förklarade alltid: "Du behöver inte ge dem någonting, om du bara ville låna mig tillräckligt med pengar för att betala deras resa. Jag vet att de kommer att betala tillbaka, flerfaldt." Fortfarande var hans svar: "Nej!" Jag väntade och fällde många tårar över dessa argument. En stor del av min dag tillbringade jag med att tänka ut sätt för att få min make att samtycka till mina planer. Jag fortsatte att vädja tills han till slut gav med sig. Jag var överlycklig! Jag skulle nu kunna göra vad som helst för honom.

(Fortsättning i nästa nummer).

Detta är en förkortad version av Elfriedas berättelse. Om du vill läsa hela berättelsen så kan du köpa den nya boken "Minnen i ljus och mörker 2", se annons på annan plats i Medlemsbladet.

"Amtmans" gravkammare Göte Brunberg

Den som besöker Rosleps kapell kanske undrar vad det är för något som ser ut som en ingång till en jordkällare, som ligger några meter från ruinens sydöstra hörn. Det är resterna av den gravkammare som den beryktade förvaltaren ("amtmanen") på Rickul gods Mathias Rösler lät uppföra åt sig men där han slutligen inte blev begravd.

Mathias Rösler föddes den 11 januari 1778 på Irjasgården i Roslep. Familjenamnet Rösler tog han från sin hemby. Under sin långa tid som förvaltare gjorde han sig känd som en hårdför bondeplågåre.

Rösler dog den 6 december 1872 i den vid den tiden högst anmärkningsvärda åldern av nära 95 år. Han är, tillsammans med hustrun Magdalena Elisabet, begravd på den "tyska" delen av Rosleps kyrkogård.

Varför blev han då inte begravd i den gravkammare som han hade låtit bygga? Jo, enligt sägnen skall han vid ett tillfälle ha inspekterat gravkammaren och funnit den full med ormar och då beslutat att där ville han inte ligga begravd!

Röslers gravkammare. Foto: Eva Heyman

Information från Estlandssvenskarnas kulturförening SOV

Kära Vänner i Rickul//Nuckö Hembygdsväring!

Sedan jag sist tog till orda i föregående nummer av Medlemsbladet har det hänt några viktiga saker som jag gärna vill kommentera.

En estlandssvensk riksorganisation

SOV:s styrelse har haft överläggningar med företrädare för hembygdsväringarnas styrelser och bl.a. diskuterat formerna för ett intensifierat samarbete mellan SOV och hembygdsväringarna och eventuellt bildandet av en estlandssvensk riksorganisation. Den frågan behandlades också på SOV:s årsmöte, där även företrädare för hembygdsväringarna deltog. Det blev en allmän uppslutning kring själva principfrågan, dvs. att vi estlandssvenskar bör samordna vår verksamhet bättre både innehållsligt och organisatoriskt. Den tvekan som fanns och de frågor som ställdes gällde mer den tekniska utformningen av den nya organisationen, medlemskapets konstruktion och representationen från de olika hembygdsväringarna i den nya styrelsen. Den nya styrelsen fick årsmötets mandat att arbeta vidare med frågan och presentera ett konkret förslag i samarbete med hembygdsväringarna att behandlas på nästa årsmöte.

Kustbon söker ny redaktör

Agneta Klitter har begärt att få lämna redaktörskapet för Kustbon efter tio års arbete. En redaktionsgrupp har övertagit ansvaret för sommarnumret av Kustbon. I skrivande stund är ännu ingen ny redaktör utsedd. Högade spekulanter är fortfarande välkomna med en intresseanmälan, antingen till mig eller till SOV:s expedition. Agnetas insatser för Kustbon redovisas i en artikel i nästa nummer av Kustbon. Låt mig här bara få uttrycka ett stort tack till Agneta från SOV och alla estlandssvenskar för hennes ovärderliga insatser för Kustbon.

Svenska S:t Mikaelskyrkan i Tallinn återinvigd

Under stor pompa och ståt och i närvaro av det svenska kungaparet, två presidenter, biskopar och ambassadörer m.fl. återinvigdes Svenska Kyrkan i Tallinn söndagen den 5 maj. SOV och alla hembygdsväringar var naturligtvis också representerade. Detta var en händelse av stor principiell betydelse för hela svenskheten i Estland. Där firas inte bara gudstjänster på svenska, utan där har också Svenska Folkhögskolan i Estland undervisningslokaler. Samfundet för Estlandssvensk Kultur (SESK) ordnar olika aktiviteter och en svenskspråkig förskola planeras. Det finns också utställningar om bl.a. estlandssvenskarna. I ett läsrum med svenska böcker, tidningar och tidskrifter och ett kafé kan turister och andra besökare få information om estlandssvenskarnas historia och kultur. S:t Mikael kan på detta sätt bli ett svenskt kulturcentrum

som förr i tiden när både SOV:s expedition, Kustbons redaktion och en svensk folkskola fanns där.

Aibolands Museum invigt

Samma dag invigdes också Aibolands Museum i Hapsal av det svenska kungaparet och president Arnold Rüütel med fru. Vid en mottagning i samband med invigningen hade SOV och hembygdsväringarna möjlighet att lyckönska museet och överlämna gåvor även till kungaparet. Museet är en gemensam angelägenhet för alla estlandssvenskar. Där samlas, dokumenteras och sprids information om estlandssvenskarnas historia och kultur, och där kan turister och andra besökare lära känna vår bakgrund.

Jag har med dessa ord velat peka på några aktuella händelser som speglar det gemensamma och sammanhållande i den estlandssvenska kulturen – även om skillnader också finns. Dessa händelser bidrar enligt min uppfattning till att stärka den estlandssvenska identiteten. Låt oss även här i Sverige utforma en organisation för estlandssvenskarna som bidrar till detta.

Sven Salin, ordförande i SOV

Kalendarium 2002

4-11 augusti	Sommarresan
11-15 augusti	Trädgårdsresa till Estland
7 september	Hembygdsväringens dag
13 september	Höstens första pubafton
6 oktober	Seminarium med Svante Lagman om dialekter
26 oktober	Kyrkodagen
3 november	Seminarium med Jonathan Lindström (repris)

Mer detaljerad information finns att läsa i Kustbons juninummer, som kommer lagom till midsommar, fylld med intressant läsning om smått och stort, gammalt och nytt.

SOV-fakta

Svenska Odlingens Vänner (SOV) bildades redan 1909 för att tillvarata den svenska minoritetens intressen i Estland. Sedan 1918 har SOV givit ut tidningen Kustbon. Verksamheten låg nere under andra världskriget men återupptogs 1945 i Sverige. Föreningens uppgift är att vara en förbindelselänk mellan estlandssvenskarna och deras ättlingar och förmedla kunskap om estlandssvenskarnas historia och kultur. Medlemskap i SOV kostar 395 kronor inklusive tidskriften Kustbon. Enbart prenumeration 420 kronor. SOV har sin expedition, utställnings- och samlingslokaler och ett arkiv på Roslagsgatan 57 i Stockholm, öppet måndag-torsdag kl. 9-14, telefon 08-612 75 99.

E-postadress song@algonet.se

Webbplats www.algonet.se/~song

MINNEN I LJUS OCH MÖRKER 2

*Estlandssvenskar från
Rickul/Nuckö berättar*

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

En ny bok!

Lagom till Rickul/Nuckö Hembygdsförenings 10-årsjubileum och årsmöte den 13 april 2002 utkom föreningens nya bok "Minnen i ljus och mörker 2".

18 författare har gett upphov till 37 berättelser som omspannar en tidsperiod på mer än 100 år. Berättelserna handlar om vardagslivet hemma i Estland, livet i krigstid och flykten till Sverige. Några berättelser handlar om den första tiden i Sverige och om återseendet med det gamla hemlandet efter att Estland åter blivit fritt och öppet för besök. En berättelse handlar om en familjs utvandring från Rickul till Brasilien 1908 och senare till USA.

Boken, som är på 275 sidor och illustrerad med fotografier, kostar 150:- och kan beställas på Rickul/Nuckö Hembygdsförenings webbplats <http://hem.passagen.se/rnhem>

Den kan också köpas eller beställas per telefon på expeditionen, Roslagsgatan 57, 1tr ned från gården. Öppet måndag-torsdag 9-14. Telefon 08-612 75 99, fax 08-612 77 85. Expeditionen är stängd sommartid, ring och kontrollera öppettider!

Om boken skickas per post tillkommer kostnad för porto och emballage.

AIANDUSE ABC

Dekorativväxter, blommor,
trädgårdsvaror, trädgårds- och
skogsteknik

 Husqvarna **Jonsered**

STIHL®
POWER TOOLS

Lihula mnt. 8, HAAPSALU

Öppet:

måndag-fredag kl. 8.00-18.00,

lördag-söndag kl. 9.00-15.00

Tfn: +372 47 332 29

GSM: +372 51 315 11

Elar Piir

5 % rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö
Hembygdsförening

Sadama 31/32, HAAPSALU

TFN/fax: +372 47 371 65

Sommarens utställningar:

- Aibor. Grundutställningen om estlandssvensk historia.
- Oss blei lit i Vipal. Om Vippalsvenskarnas kamp för svenskheten.
- Tre kronor och trettiofyra mark silver. Om svenska kungliga besök till Estland genom tiderna.
- Ormsörummet. "Torsdagstanternas" handarbetskammare.

Öppettider: onsdag-söndag kl. 10.00-18.00